

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เนื่องจากกระแสความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และการเห็นความสำคัญของการศึกษารวมถึงมีการติดตามการดำเนินงานการศึกษา หน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นแกนหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาขึ้น ตามโอกาสอันสมควร ในส่วนที่จะได้กล่าวนี้ มีการให้ความสำคัญต่อการนำคนในสังคมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นไว้ ดังนี้

มาตรา 8 วรรคสอง ระบุว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 วรรคหก ระบุว่า การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ (6) ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น ในส่วนที่กำหนดให้องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ปรากฏดังนี้

มาตรา 12 กล่าวเกี่ยวกับ สิทธิ หน้าที่ในการจัดการศึกษาว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชนและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน สังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมี การจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนในสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 33 วรรคสอง ให้คณะกรรมการสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วยรัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กร เอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมี จำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

มาตรา 35 องค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา 34 ประกอบด้วย กรรมการโดย ตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้แทน องค์กรวิชาชีพและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

มาตรา 38 วรรคสอง คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำ ศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุน กิจการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 57 ให้น่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนในมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ดังนี้ 1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด 2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุน และใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เป็นบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งเน้นในชุมชนและท้องถิ่น ได้มีโอกาสเข้าร่วมในการบริหาร ซึ่งนักบริหารและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองชุมชนและ

นักเรียน ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิชาการ งานด้านงบประมาณงานด้านบุคลากร และงานบริหารทั่วไป โดยการมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับ ติดตามและการประเมินผล

นโยบายที่สำคัญที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สำหรับนโยบายที่สำคัญปัจจุบัน ซึ่งกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดังนั้น การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 81 กำหนดไว้ว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา 89 วรรคสองกำหนดไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ตามที่กฎหมายบัญญัติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อบูรณาการ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) เป็นแผนระยะยาวภายใต้ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อบูรณาการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีวัตถุประสงค์และแนวนโยบาย ดังนี้

1. พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบาย

1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา 2) ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง 3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร 4) ผลิดและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติ 5) พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก 6) ผลิดและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและคุณภาพชีวิตที่ดี

2. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย

1) ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญาและการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต 3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3. พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม

ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย 1) พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา 4) ระดมทรัพยากร

จากแหล่งต่าง ๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

ในยุทธศาสตร์ที่ 5 มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายคือมุ่งปรับระบบบริหารจัดการและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาให้มีความคล่องตัวในการบริหารงานการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ สร้างความเข้มแข็งให้กับสำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษาทุกระดับ/ ประเภทให้มีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการ และมีความเข้มแข็งรองรับการกระจายอำนาจ รวมทั้งปรับปรุงระบบการสนับสนุนการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษาและการสร้างภาคีเครือข่ายทางการบริหารจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน ไว้ดังนี้

หมวด 1 มาตรา 8(2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

(2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาและ

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

หมวด 4 มาตรา 24(6) กล่าวไว้ว่า จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชน

สรุปได้ว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทุกฝ่ายทุกส่วนของสังคมตั้งแต่ประชาชน ครอบครัว สถาบันสังคม องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ สื่อมวลชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดย การจัดการศึกษานั้นเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ชุมชนจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการ จัดศึกษา ร่วมกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาระดับมาตรฐานการศึกษาให้พัฒนาเยาวชนของชาติ ให้เป็น บุคคลที่มีความสมบูรณ์ทางสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม สุขภาพกาย สุขภาพจิตมีวิสัยทัศน์ในการ ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของสังคมสืบไป

การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม

การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน ดังนั้น ประชาชนทั้งชาติจะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ซึ่งหากพิจารณาโครงสร้างหน้าที่ของการศึกษาตามทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory) ที่ได้กล่าวถึงการรักษาสภาพขององค์กรให้คงอยู่และสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น องค์กรจะต้องสามารถแก้ปัญหาพื้นฐานในระบบสังคมตามหน้าที่ 4 ประการ คือ ความสนใจใน การปรับตัว (Adaptation) ความสามารถทำให้บรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ความสามารถในการ บูรณาการ (Intergration) และความสามารถในการรักษาระเบียบแบบแผน (Latency) จาก แนวคิดนี้เองหากโรงเรียนประถมศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสังคม มีหน้าที่ต้อง จัดการศึกษาให้กับสังคม (ชุมชน) แนวคิดของพาร์สัน (Parsons, 1953, หน้า 31) มองว่าโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมที่ต้องทำหน้าที่สำคัญ 4 ประการ กล่าวคือ ต้องปรับตัวให้เข้ากับ ความ ต้องการของสังคม โดยทำหน้าที่ปลูกฝังนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้พันธกิจหน้าที่และบทบาทของตน เมื่อต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นไปตามโครงสร้าง บทบาท (Role Structure) และหน้าที่ตามส่วนต่าง ๆ ของสังคม พาร์สัน เห็นว่า นักเรียนเป็นวิถีทางในการ ดำรงเป้าหมายของชุมชนและสังคม ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในกระบวนการต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อให้สามารถ ปรับตัวเข้ากับระบบภายนอก นักเรียนจะถูกถ่ายทอดความรู้ ความคิด ในลักษณะเดียวกันเพื่อสร้าง บูรณาการและเมื่อกระทำสิ่งใด ๆ ก็จะถูกควบคุมโดยกฎ ระเบียบ แบบแผนต่าง ๆ (Latency) ของ โรงเรียนและสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีนักวิชาการและ นักการศึกษา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

วีระ บำรุงรักษ์ (2538, หน้า 33-34) ได้ให้ความคิดเห็นด้านการจัดการศึกษา ในทศวรรษหน้า ไว้ว่าในการจัดการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาจะแสวงหาความร่วมมือจากทุกองค์กร ทุกหน่วยงานและทุกคนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะในการพัฒนาคนนั้นจำเป็นต้อง

ให้ชุมชนและองค์กรอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษามากขึ้น เพราะรัฐบาลมีข้อจำกัดนานาประการ เช่น การขอความร่วมมือในการจัดอาหารกลางวัน เสื้อผ้าชุดนักเรียน อุปกรณ์และสื่อทางการศึกษา ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาอื่น ๆ ดังนั้น การจัดการศึกษาในทศวรรษหน้าเพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายจำเป็นจะต้องมีการจัดระบบเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ และทุกคนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประยูร ศรีประสาธน์ (2539) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนในการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษาว่าเป็นการเปิดโอกาสหรือจัดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการของหน่วยงานหรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดและบริหารการศึกษาในระดับกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอและสถานศึกษา

ประเวศ วะสี (2539) ได้แสดงทรรศนะต่อการจัดการศึกษาว่า การศึกษาไม่ใช่เรื่องของครูและโรงเรียนเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน โรงงาน สื่อมวลชน เรียกว่า การศึกษาเป็นวิถีชีวิต เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์ การสร้างกลไกประเมินผลการจัดการศึกษาที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพย้อนกลับไปมีผลเป็นแรงจูงใจต่อผู้ปฏิบัติ

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ (2539) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของสังคมทั้งมวลในการจัดการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ เพราะความจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐบาลที่ดี ความไร้ประสิทธิภาพของระบบราชการที่ดี ทำให้การผูกขาดในการจัดการศึกษาของรัฐบาลไม่เป็นผลดีต่อใครในสังคมโดยรวม สมควรที่จะระดมสรรพกำลังของคนในชาติมาใช้ประโยชน์ นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาของสังคมการดึงชุมชนสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

จากแนวความคิดการจัดการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหาร กำหนดแนวทางการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะสามารถแก้ปัญหของชุมชนได้ตรงจุด อีกทั้งเป็นการปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กรเป็นอย่างดี ชุมชนมีความเข้าใจปัญหาและภารกิจของการบริหารงานมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ทำให้ภารกิจด้านต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายยิ่ง ๆ ขึ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน มีดังนี้

1. แนวทางการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาอบรมพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน” จากแนวทางดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาตาม มาตรา 12 ยังต้องมีบทบาทในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชนมีการศึกษาเรียนรู้และเกิดความเข้มแข็ง

2. การสนับสนุนการจัดการศึกษาของเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระสามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของสภาการศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

3. ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษา

ข้อ (2) ให้นุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุนและใช้มาตรการลดหย่อน หรือยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นตามความเหมาะสมและความจำเป็น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐาน และจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ไปให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง การจัดองค์กรมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนที่จัดบริการสาธารณะ ย่อมมีอิสระในการบริหารทั้งด้านทรัพยากรบุคคล และอำนาจหน้าที่ในกรอบที่กฎหมายให้อำนาจไว้ การกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระมีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติโดยรวม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ที่ได้กำหนดให้มีกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

การบริหารวิชาการ

แนวคิด

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ภารดี อนันต์นาวี, 2553, หน้า 280-319) มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถ พัฒนาหลักสูตรและ

กระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดนักการศึกษา

การบริหารงานวิชาการหมายถึงการบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่าง ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด กับผู้เรียน และการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการ บริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุง คุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้วัดที่สำคัญถึง ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร การปฏิบัติงานวิชาการจึงจำเป็นต้องมีขอบข่ายอำนาจ หน้าที่ของการบริหารวิชาการนี้ มีผู้พิจารณาไว้ในหลายประการด้วยกัน คือ

ภารดี อนันต์นาวิ (2553) ได้กำหนดขอบข่ายงาน/ ภารกิจการบริหารงานวิชาการมีดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2540) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอน

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่

2.3 การจัดครูเข้าสอน

2.4 การจัดแบบเรียน

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2.6 การฝึกงานเป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง

3. การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.1 การจัดซื้อการเรียนการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดผลและประเมินผล

เป็นกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

สรุปการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนที่มีจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การบริหารงบประมาณ

แนวคิด

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ

3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ขอบข่าย/ภารกิจการบริหารงานงบประมาณ มีดังนี้

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ ได้แก่

1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบาย

1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา

1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ

2. การจัดสรรงบประมาณ ได้แก่

2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา

2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ

2.3 การโอนเงินงบประมาณ

3. การตรวจ สอบติดตาม ประเมินผลและ รายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

ได้แก่

3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ได้แก่

4.1 การจัดการทรัพยากร

4.2 การระดมทรัพยากร

4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์

- 4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
- 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
- 5. การบริหารการเงิน ได้แก่
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
 - 5.4 การจ่ายเงิน
 - 5.5 การนำส่งเงิน
 - 5.6 การกันเงินไว้เบิกเหลื่อมปี
- 6. การบริหารบัญชี ได้แก่
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียนและรายงาน
- 7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ได้แก่
 - 7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
 - 7.2 การจัดหาพัสดุ
 - 7.3 การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง
 - 7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

สรุปการบริหารงบประมาณ หมายถึง การกำหนดแผนงานด้านการจัดทำและเสนอขอ งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากร และลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงินการบริหาร บัญชี และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์

การบริหารงานบุคคล

แนวคิด

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านบริหารงานบุคคลให้ เกิดความคล่องตัว อีสรภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการ ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้มาตรฐานตามวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารงานบุคคล มีดังนี้

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

สรุปการบริหารงานบุคคล หมายถึง การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

การบริหารทั่วไป

แนวคิด

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกระดับมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใสความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารทั่วไป มีดังนี้

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สรุปการบริหารงานทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานธุรการ การพัฒนาระบบและเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนา องค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การรับนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชนและองค์กร การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน และงานบริการสาธารณะ

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นระหว่างสองฝ่ายคือทั้งชุมชน และสถานศึกษา เป็นการเอื้อเฟื้อกัน และกัน กล่าวคือชุมชนต้องร่วมสร้างความเข้มแข็งให้กับ โรงเรียน สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมทำให้พื้นที่โดยรวมพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพเพื่อ เป็นทุนทางมนุษย์ ส่วนบทบาทของโรงเรียนก็ต้องเป็นแหล่งความรู้ สร้างองค์ความรู้สู่ชุมชน ร่วมวิจัย กับชุมชน เป็นที่ปรึกษาหารือทางวิชาการ สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน สนับสนุนให้ชุมชน มีศักยภาพในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง สร้างหลักสูตรการเรียนการสอนโดย นำวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่นมาเป็นสื่อการเรียนรู้ หากทุกส่วนให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน รวมทั้งมี ความตระหนักร่วมกันก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศที่สมบูรณ์ และยั่งยืนตลอดไป

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านบ่อตาโล่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีอยุธยา เขต 1 โดยผู้วิจัยเลือกตัวแปรที่ คาดว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน คือ อาชีพ และสถานภาพ ของสมาชิกในชุมชน

อาชีพ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดอาชีพของประชาชนในตำบลบ่อตาโล่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตัวแปรต้นในการวิจัย แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ ข้าราชการ ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรรม รับจ้าง ซึ่งชุมชนที่มีอาชีพเหล่านี้มีความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของโรงเรียน และต้องมีหน้าที่ต่อโรงเรียนและคาดหวังกับโรงเรียนว่า โรงเรียนจะส่งมอบบุตรหลานของเขาให้ เก่ง ดี มีคุณภาพไม่เป็นรองโรงเรียนอื่น ทั้งนี้เพราะอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรายได้และ คุณภาพชีวิต ซึ่ง ธัญญพล สุคันธรส (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา เทศบาลเมืองอโยธยาให้เป็นเมืองน่าอยู่ จำแนกตาม ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ต่อเดือน และสถานภาพทางสังคม โดยศึกษาถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 5 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการบริหารจัดการ พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และสถานภาพทางสังคม ที่แตกต่างกันทำ ให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองอโยธยา เป็นเมืองน่าอยู่แตกต่างกันที่ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้สอดคล้องกับสุเทพ วงศ์สุภาวดี (2548) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ซึ่งจำแนกตามระดับการศึกษาและอาชีพกลุ่ม พบว่า ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามอาชีพมีความต้องการโดยรวม ด้านการ บริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สอดคล้องกับภุรินทร์ นิยมนา (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตาม สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและขนาดของโรงเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตาม สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับประภาส ไก่แก้ว (2551) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาสังกัดเมืองพัทยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน ประสพการณ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาสังกัดเมืองพัทยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน ประสพการณ์ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับอาชีพและการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนหรือผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนที่แตกต่างกัน

สถานภาพของสมาชิกในชุมชน ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสถานภาพของสมาชิกในชุมชนเป็นตัวแปรต้นในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองเนื่องจากชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียนหากผู้บริหารและครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนให้การต้อนรับประชาชนอย่างดี เอาใจใส่บุตรหลานของชุมชน สมาชิกอยู่ในชุมชนก็จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนด้วยดี ซึ่งมีทั้งส่วนที่แตกต่างกันและสอดคล้องกัน จินฉัตร ปะโคทั้ง (2549) ดังนี้คือ ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อตัวเด็กเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเพราะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับหากสถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมากความสำเร็จย่อมมากตามสัดส่วน ผู้นำชุมชนนับเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอีกท่านหนึ่งเพราะเป็นตัวแทนของหมู่บ้านเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือและไว้วางใจ ผู้นำชุมชนเข้าใจในความจำเป็นและความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดียิ่ง กรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลในชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกจากโรงเรียนให้เป็นคณะกรรมการโรงเรียน กรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้สรรหาสิ่งที่ชุมชนต้องการ เป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน ช่วยผลักดันงบประมาณช่วยเหลือในกิจการและงานของโรงเรียนหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับคำนวน ทองมาก (2548) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า คณะกรรมการ

สถานศึกษาที่มีสถานภาพ ระดับการศึกษาและปฏิบัติในสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยังสอดคล้องกับนโรดม นรินทร์รัมย์ (2552) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเครือข่าย ที่ 11 คม - เทพรักษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 3 พบว่าความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเครือข่าย ที่ 11 คม - เทพรักษา ระหว่างคณะกรรมการที่มีสถานภาพต่างกันแตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอาจสรุปได้ว่า ความแตกต่างของอาชีพและสถานภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านบ่อตาโล่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ณัฐนนท์ สุรินทร์ (2546) ศึกษารูปแบบความร่วมมือขององค์กรชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พบว่า คณะกรรมการศึกษามีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำค่อนข้างมาก แต่มีความผูกพันกับโรงเรียนค่อนข้างดี เมื่อโรงเรียนมีปัญหา มักให้ความร่วมมือเสมอ ในเรื่องการดำเนินงานของโรงเรียนนั้นกรรมการการศึกษาคิดว่า เป็นเรื่องของครู โดยเฉพาะ ส่วนการให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ถือเป็นจิตสำนึกในหน้าที่และเห็นแก่ประโยชน์ของงาน

องอาจ ไพศาลภูมิ (2546) ได้ศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าความต้องการในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการในการมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามสถานภาพพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้แทนครูมีความต้องการมีส่วนร่วมด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ส่วนผู้แทนชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นอันดับแรก

ประจวบ อุ่นน้อย (2547) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้ปกครองนักเรียนที่มีถิ่นที่อยู่และอาชีพต่างกัน คือในเขต และนอกเขตเทศบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ปกครองที่มีถิ่นที่อยู่ต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมการบริหารงานของโรงเรียน ด้านการทำหน้าที่ การเป็นผู้ปกครอง การสื่อสาร การอาสาสมัคร การเรียนรู้ที่บ้าน และการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและผู้ปกครองที่อาชีพต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมการบริหารงานของโรงเรียน ด้านการทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง การสื่อสาร การอาสาสมัคร การเรียนรู้ที่บ้าน และการตัดสินใจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพรับราชการมีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษามากกว่าผู้ปกครองอาชีพอื่น ๆ

สิริณัฐ ปิยะมิ่ง (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนสหศึกษา อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากิจกรรมของผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนคือเป็นตัวแทนในคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนการแก้ปัญหาที่สำคัญของโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูการร่วมประชุม ระหว่างผู้ปกครองและครูเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนส่วนกิจกรรมที่ผู้ปกครองยังไม่มีส่วนร่วมคือ การกำหนดปรัชญา นโยบาย หลักสูตร การวางแผนติดตามผล และประเมินผล

เรวดีร จำทอง (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำแนกตามสถานภาพพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุเทพ ไพล้อม (2548) ทำการวิจัยเรื่องความต้องการและการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า 1) ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ส่วนการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง 2) ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้าน พบว่า การบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก ส่วนการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

3) เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ รายด้านพบว่า การบริหารงานงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ขวัญเรือน ชนะศัตรู (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ในจังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่ง โรงเรียนในฝัน ในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป เรียงระดับจากการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ระดับรับทราบข้อมูล ระดับให้คำปรึกษา ระดับสนับสนุน ระดับร่วมปฏิบัติ และระดับร่วมตัดสินใจ และลักษณะการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเป็นไปในลักษณะการรับทราบข้อมูลจากการประชุมและการรายงานของสถานศึกษา ลักษณะการร่วมให้คำปรึกษาในที่ประชุมและเสนอแนะแนวปฏิบัติและสนับสนุนทุนทรัพย์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมในสถานศึกษา ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในและนอกสถานศึกษาบ้าง แต่การเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปนั้น มีน้อยมากซึ่งเป็นไปในลักษณะการรับทราบข้อมูลแต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจดำเนินการ

สุมาศ เชนานนท์ (2550) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม “จงจิตรวิจิตรวงศ์อุปถัมภ์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรณ จ.แม่ฮ่องสอน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาชิกเครือข่ายผู้ปกครอง และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม “จงจิตรวิจิตรวงศ์อุปถัมภ์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรณ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม “จงจิตรวิจิตรวงศ์อุปถัมภ์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรณ จ.แม่ฮ่องสอน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กรรณิการ์ นาถ้ำพลอย (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามอาชีพและสถานภาพของสมาชิกในชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

เปรี้งวิสุทธาธิบติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่จะเชิงเทรา เขต 1 จำแนกตามอาชีพ โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามสถานภาพของสมาชิกในชุมชนพบว่า โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

พอลลอซซี (Pallozzi, 1981, p. 1481) ได้ศึกษารูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า รูปแบบที่ใช้ ในการจัดการศึกษาควรขยายไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วยการจัดการศึกษาในโรงเรียนโดย ความร่วมมือกันทุกฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดกับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอ นโยบาย ที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่ชุมชนต้องคำนึงถึงคือความรับผิดชอบในกิจกรรมที่โรงเรียน จัดขึ้นและมีความเป็นไปได้

แอบเดล ฮาดี้ (Abdel-Hady, 1990, p. 3276-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารการศึกษาในประเทศอียิปต์ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักสำคัญของประชาธิปไตย จำเป็นต้องปรับปรุงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียน กับสถานศึกษา และประเด็นกิจกรรมที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

เพนา (Pena, 1998) ได้ศึกษาผู้ปกครองชาวเม็กซิกัน สรุปได้ว่า ครูควรมีการเยี่ยมบ้าน นักเรียน พบปะผู้ปกครอง บิด มารดา เพื่อร่วมกันตัดสินใจ การวางแผนการจัดงบประมาณ หลักสูตร การบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ ผู้บริหารควรมีประชาธิปไตยให้โอกาสกับผู้ปกครอง ทุกคน

บรูซ (Bruce, 1999, p. 6028-A) ได้ศึกษาบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชนสอดคล้อง กับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูประถม พบว่า ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียน ได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการหรือการวางแผนงาน ของโรงเรียน ให้องค์กรศาสนาหรือสถาบันอื่นในสังคมได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากขึ้น

โกลด์ (Gold, 2000, p. 295) ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดเฟีย ผลการศึกษาพบว่า การจัดการของ ชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครองนักเรียน ครอบครัวกับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมการอ่าน ออกเขียนได้ และการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองกับนักการศึกษาทำให้เกิดทรัพยากร ที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

สรุปแนวคิดจากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบว่ามีหลายปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านในการบริหารงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม ศักยภาพของชุมชน ชุมชนมีความต้องการที่จะเห็นบุตรหลานมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยมีความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนคือแหล่งที่จะให้การศึกษา อบรม และปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับบุตรหลาน และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการศึกษาในหลากหลายวิธีการตามสภาพปัจจัยพื้นฐานของตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับพื้นฐานการศึกษา ด้านเศรษฐกิจของครอบครัว การประกอบอาชีพ เวลาและโอกาส และแนวทางการบริหารงานของโรงเรียน ในการบริหารงานตามนโยบายก็ยังไม่เอื้อให้เกิดศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานของโรงเรียน